

TÜRKİYE'DE YABANCI DİL ÖĞRETİMİNDE MOTİVASYON-YÖNTEM SORUNU VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Yrd. Doç. Dr. Mustafa ARSLAN
International Burch University
Education Faculty
Turkish Language and Literature Teaching
ariskan66@hotmail.com

Yrd. Doç. Dr. Azamat AKBAROV
International Burch University
Education Faculty
English Language Teaching
azamatakbar@yahoo.com

Özet

Son asırlarda ulaşım ve iletişim araçlarının mesafeleri kısaltmasıyla toplumlar arasındaki yakınlaşma kaçınılmaz olmuş ve bu duruma paralel olarak yabancı dil öğretiminin önemi bir kat daha artmıştır. Dünyada durum böyleyken Türkiye'de yabancı dil öğretiminden alınan olumsuz sonuçlar güncel tartışma konusudur. Türkiye'de bireylerin isteklendirilememesi ve uygulanan yanlış yöntemler toplumda yabancı dil öğretimine karşı ciddi ön yargılar oluşturmuştur. Türkiye'de yabancı dil öğretiminin önünde önemli bir problem olarak görülen motivasyon-yöntem sorunları ve çözüm yolları bu makalede irdelenmiştir. Elde edilen bulgular sonucunda Türkiye'de yabancı dil öğretiminde sorun teşkil eden nedenler, motivasyon ve metot temelli problemler olarak tespit edilmiş ve bunlara çözüm önerileri geliştirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Türkiye'de yabancı dil öğretimi, öğretim metotları, motivasyon, çözüm önerileri

THE MATTER OF MOTIVATION-METHOD AND SOLUTION OFFERS İN FOREIGN LANGUAGE TEACHING İN TURKEY

Abstract

Nations that started to develop within time usually placed significant importance in foreign language learning because of military issues, marriages, migration, politics, colonialism, and economic reasons. Because of improved transportation means in the last centuries, the communications endeavors among the societies have turned the foreign language into a sector. As a response to that situation, foreign language teaching has become a major controversy in Turkey. A serious prejudice has been observed in Turkish community due to the wrong implementation of the foreign languages. In this communication age in which foreign language teaching has become so important, motivation and method problems which were considered to be important problems and solutions to them have been studied in this article. According to the research results, the main problems of foreign language teaching are categorized into motivation-based and methodology-based problems.

Keywords: foreign language teaching in Turkey, teaching methods, motivation, solution offers.

GİRİŞ

İnsan sosyal bir varlıktır. Tabiatı itibariyle tek başına yaşayamaz. Duygu ve düşüncelerini hep biriyle paylaşmak ister. Maddi ve manevi ihtiyaçlarını gidermek için bir arada yaşamak zorundadır. Doğal süreçte çevresiyle iletişime geçen insanlar gizli anlaşmalar sistemiyle dilleri oluşturmuşlardır. Birlikte yaşamının neticesinde cemiyetleri meydana getirmişlerdir. Belli bir refaha erişen ve yüksek bir kültür oluşturan milletler gelişmeye devam emişler zamanla farklı cemiyetlerle iletişim kurmuşlardır. Cemiyetlerin varlığından itibaren sonsuz ihtiyaç sahibi insan, farklı kültürlerden faydalanmak veya onları etkilemek için yabancı dilleri kullanmaya başlamıştır (Ergin 1997: 7-16).

Dışarıya açılmakta olan Türkiye son zamanlarda dünya ile yoğun siyasi, ekonomik ve kültürel ilişkiye girmiştir. Aynı oranda yabancılar da Türkiye'ye benzer sebeplerden dolayı ilgi duymaya başlamışlardır. Bu etkileşimin odağındaki vasıta hiç şüphesiz ki İngilizcedir. Dünyaya açılan Türk vatandaşlarının en büyük problemi ortak iletişim aracı olan İngilizceyi bilmiyor olmalarıdır. Bu durum vatandaşlarımızı psikolojik olarak etkilemektedir. Teknolojik iletişim araçlarının ülkeler, kültürler arasındaki sınırları kaldırmasına, Türk insanının dünyaya açılmasına rağmen yabancı dil öğrenmeye yönelik ilgi kısmen artmıştır.

Genellikle isteklendirme ve yönetime dayalı yaş, cinsiyet, kişilik, motivasyon, yaşam deneyimleri ve öğrenme stilleri gibi etkenler yabancı dil öğrenenleri öğrenme sürecinde etkilemektedir (Tok 2007:196). Türkiye'de bu faktörler derinlemesine sentez edilip yeni çözüm yolları geliştirildiği takdirde yabancı dil öğretimi sağlam bir zemin üzerine oturması söz konusu olacaktır.

Türkiye'de okullarda üniversite eğitimiyle birlikte 10 yıl boyunca 700-800 saat yabancı dil öğretimi yapılmaktadır (Tarcan 2004:3). Bu kadar emek ve zamana rağmen yabancı dil öğretiminde istenilen başarının çok altında sonuçlar elde edilmektedir. Türkiye'de öğrenciler bir dayatma ile sadece not alıp yabancı dil dersini geçme yönünde koşullanmışlardır (Bayram 1996:211). Bunun en önemli nedeni yıllardır tartışılan ancak çözüm üretilmeyen yöntem ve motivasyon sorunudur.

Türkiye'de yabancı dil öğretiminde istenilen dönütün alınamamasına sebep olan sorunlar üzerine yapılan bu çalışmada iki önemli problemle karşılaşmıştır;

1. Türkiye'de Yabancı Dil Öğretiminde Motivasyon Eksikliği Sorunları
2. Türkiye'de Yabancı Dil Öğretiminde Yöntem Sorunları

Motivasyona dayalı sorunlar üç ana başlıkta, yöntem kaynaklı sorunlar ise dört ana başlıkta toplanmış ve çözüm yolları bu çerçevede incelenmiştir.

1. TÜRKİYE’DE YABANCI DİL ÖĞRETİMİNDE MOTİVASYON EKSİKLİĞİ SORUNLARI VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Dil, kültür ve düşünce ilişkisinin dil öğretimine yansıtılması, öğrencinin kendini huzurlu hissedebileceği öğrenim ortamının sağlanması, öğrencide öğrenme isteğinin artırılması, hata yapma korkusundan arındırılması ruh dilbilim çalışmalarının dil öğretimine yansıyan bazı örneklerdir (Şahin 2007:468). Günümüzde yabancı dil öğretiminde motivasyona bağlı konular artık bilimsel bir kimlik kazanmıştır. Yabancı dil öğretiminin temel unsurlarından biri olan isteklendirme (motivasyon) çalışmaları yapılmadan yabancı dil öğretiminin amacına ulaşamayacağı bir gerçektir.

1.1 Yetişkinlerin Yabancı Dil Öğrenme Sorunları

Motivasyon ve kendine güven dil öğreniminde bireyi direk etkileyen iki önemli faktördür. Yetişkinler açısından bakıldığında öğretmen, bireylerde yabancı dili öğrenebileceklerine dair etkinliklere çokça yer vermelidirler. Yetişkinler telaffuz hatalarından ve yanlış yapacağım endişesinden dolayı yabancı dil öğrenmekten uzaklaşırlar (Tutaş 2000a:368). Hâlbuki tüm doğrulara, güzelliklere hata yapılarak ulaşılabilir. Yabancı bir dili öğrenen bireyler korkmadan, çekinmeden hatta alay konusu olsalar bile heyecanlarını yitirmeden meselenin üzerine gitmelidirler. Zamanla hatalarının üzerine giden bireyler öğrenilen yabancı dili konuşmaya başladıkça bu işten zevk alacaklardır.

Yetişkinler arasında yabancı bir dil öğrenmenin zor olduğu ön yargısı yabancı dil öğrenmek isteyenleri olumsuz motive etmektedir. İnsanlar belli bir yaştan sonra artık yabancı bir dili öğrenme kabiliyetlerini yitirdikleri inancına sahiptirler. Ancak gramer konularını matematik öğrenir gibi bol miktarda alıştırmaya yaparak yabancı bir dili öğrenebilecekleri yetişkinlerin bilinçaltına yerleşmiştir. Yetişkinlerin bu şekilde yabancı bir dili öğrenebilecekleri tek yol olarak gösterilmektedir. Bu yaklaşım doğal olarak yetişkin bireyleri yabancı dil öğrenmekten vazgeçirmektedir.¹

Türkiye’de *yanlış yaparım korkusu* bireyleri yabancı dil öğreniminden uzaklaştırmaktadır. Derste öğretmen bu durumla karşılaştığında yapılan yanlışları olağan karşılamalıdır. Öğrencinin yanlışlarına dikkati çekmemeli ve öğrenciler yabancı dilde konuşurken sabırsızlık göstermemelidir. Öğrencinin konuşmalarında cümle kuruluşuna değil, konuşmanın içeriğine önem vermelidir. Öğrencinin yanlış yapmasından ötürü duyduğu kişisel yenilgiyi azaltma yollarına başvurmalıdır (Ekmekçi 1983a:113).

Türkiye’de yetişkinlerin yabancı dil öğrenimine yönelik sorunları kendi öz kaynaklarımız değerlendirilerek çözüm yolları aranmalıdır. Çünkü anadilin yapısını yabancı dillerle karşılaştırabilen dilbilimcilerimiz yine yabancı dillerin en kolay

¹ <http://www.scribd.com/doc/9677256/Yabanc-Dil-Oreniminde-Temel-Prensipler>. 24.02.2009. 07:30

hangi yöntemlerle öğrenilebileceğini açıklayabilirler. Divanü Lgati't-Türk'te kullanılan yabancı dil öğretim metotları bu açıdan çok önemlidir. Eserde yabancı dil öğretiminin temelini oluşturan; kültür aktarımı, tüme varım yöntemi, iki dillilikle ilgili hususlar, yabancı dil öğretimi açısından bir sözlük olması ve lengüistik metot gibi konular üzerinde durulur (Onan 2003:436-442). Yetişkinler yabancı dildeki kelimeleri kendi doğal dokuları, metin içerisinde göreyerek daha iyi öğrenebilirler. Kaşgarlı, Dîvânü Lûgati't-Türk'te Araplara öğretmek istediği kelimeleri bir ata sözü, deyim veya şiirle örneklendirerek doğal dokularının içinde sezdirerek öğretme yöntemini kullanmıştır (Çiftçi 2003:73). Dolayısı ile mevcut literatür incelenmeli ve ikinci dil edinimine dair kendi öz tecrübelerimiz gün yüzüne çıkarılarak uygulanmaya konmalıdır.

1.2.Yabancı Dil Öğretiminde Toplumsal Mutabakat

Bir ülkede yabancı dil konuşma oranı ne kadar yüksek ise paralel olarak yabancı dil öğrenmek için gösterilen gayret de o oranda yüksektir. İnsanlar yabancı bir dili öğrenme rekabeti içindedirler ve hedefe ulaşmak için sonuna kadar mücadele ederler. Türkiye'de bireyler kendilerini, iradelerini yabancı bir dili öğrenmek için zorlamamaktadır. İnsanlar, genellikle hedefli çalışmak fikrinden ürkerler. Çünkü hedef koymak, kişiyi bağlayan ve yer yer strese sokan bir durumdur. Diğer yandan kişiler, hedeflerine ulaşamazlarsa hayal kırıklığına uğrayacaklarını ve sözlerini tutamamış olacaklarını düşünürler. Tabiatıyla, yabancı dil öğrenmek isteyen kişilerde de aynı tutum vardır.² Bireyler kendilerini zora sokmaktan, bağlamaktan korkarlar ve bir yabancı dil öğrenme riskini almazlar.

Türk vatandaşlarının yurt dışında genellikle iç içe, yakın yaşıyor olmalarının ve hâkim olan toplulukla iletişim kurmakta zorlanmalarının nedeni de o ülkenin dilini öğrenmemektir. Türk vatandaşları yerel dili öğrenip sosyal hayatın içine girmektense kendi içinde kalmayı tercih etmektedirler. Hatta kimi zaman bu durumdan kurtulmak için birkaç kez dil kurslarına katılma atağı olmaktadır. Ama bu kursların devamlılığı sabır gösterilmediği için uzun sürmemektedir. Öğrenmek istiyorum ama öğrenemiyorum, şeklindeki sonuçsuz kalan girişimleri başkaları da takip etmektedir.

Yabancı dil öğrenmede farklı milletlerin birden çok farklı dilleri (İngilizce, Fransızca, Almanca, Rusça, Arapça) çabuk öğreniyor olmalarının olumsuz yansımından söz etmek de mümkündür. Bireylerin anadili, öğrendiği yabancı dille aynı yapısal grupta ise o dili edinmesi kolay olmaktadır. Eğer değişikse öğrenim süreci ve gösterilecek çaba artmaktadır (Ekmekçi 1983b:111). Örneğin İngilizce, Fransızca, Almanca, Rusça gibi yeryüzünde çok konuşulan diller Hint Avrupa dil ailesinin ortak üyeleridir. Hem akrabalık bakımından hem de yapı olarak bu diller birbirine yakındırlar. Ana dili bu dillerden biri olan bu milletlerin Hint Avrupa dil ailesindeki başka bir dili öğrenmeleri de kolay olmaktadır. Akraba olarak Arapça bu guruba girmese de yapı olarak Hint Avrupa dil ailesindeki dillere

² <http://dilfelsefem.blogspot.com/2007/03/trkiyede-yabanci-dil-retiminde-temel.html>. 28.10.2009

benzemesi yönüyle Arap toplulukları da bu dilleri öğrenmede daha avantajlı olabilirler. Bu diller gurubuna giren toplumların bu dillerden birini kolay öğrenmeleri çok doğaldır. Fakat millet olarak bize yansıması, neden biz de bu milletler gibi kolayca yabancı bir dili öğrenemiyoruz? şeklinde olumsuz bir dönüşü söz konusudur. Meselenin bilimsel açıklaması böyle olsa da başkalarının kolayca yabancı bir dili öğreniyor olmaları tam tersine Türk vatandaşlarını pozitif yönde motive etmelidir.

1.3. Yabancı Dil Öğretimine Psikolojik Karşıtlık

Milletlerin özünü oluşturan ve kültürlerin temel taşı olan ana dili mutlaka muhafaza edilmelidir. Yabancı dil öğretimi ön plana çıkarılarak ana dili eğitimi arka plana atılmamalıdır. Ana dili bilinci oluşmayan bireylerde millet olma bilinci de zayıf kalmaktadır. Almanya’da doğan ve ana dili Almanca olan Türk ailelerin çocuklarında bu durum açık olarak görülmektedir. Bir milleti, kültürü ortadan kaldırmamanın en etkili yolu dilini yok etmektir. Konuyla ilgili olarak Konfüçyüs’e soruldu: Bir ülkeyi yönetmeye çağırıldığınız, yapacağınız ilk iş ne olurdu? Büyük filozof şöyle cevap verdi: Hiç şüphesiz, dili gözden geçirmekle işe başladım. Çünkü dil düzensiz olursa sözler düşüncüyü iyi anlatamaz, düşünce iyi anlatılmıyorsa yapılması gereken şeyler doğru yapılamaz, görevler gereği gibi yapılmazsa adetler ve kültür bozulur, adetler ve kültür bozulursa adalet yanlış yola sapar, adalet yoldan çıkarsa şaşkınlık içine düşen halk, ne yapacağını, işin nereye varacağını bilmez. Bu sebeple hiçbir şey dil kadar önemli değildir.”³ Bu bakış açısı doğru olmakla birlikte Türkiye’de ana dili yok olacak endişesi ile yabancı dil eğitimi malzeme yapılmakta ve yabancı dil öğretimine karşı psikolojik bir baskı oluşturulmaktadır.

“Dil, düşünce, kültür ve medeniyet arasında o kadar hassas ve güçlü bir ilişki vardır ki insanların kullandıkları dile hâkim olmak, onların düşüncelerine hâkim olmak demektir. Bir milletin dilini ele geçirenler, o milletin geleceğine de yön vereceklerdir” (Alan 1994:5). Dünyada sömürgeci ülkeler dillerini ve kültürlerini baskı altına aldıkları toplumlara zorla kabul ettirmişlerdir. Bugün sömürge ülkelerinde yerli halk kendi dilini değil işgalci devletin dilini kullanmaktadır. İşgalci devletler kontrolleri altına aldıkları milletlerin ilk önce dillerini değiştirmişlerdir. Bu değişim çok bilinçli ve programlı bir şekilde yapılmıştır. Şimdi bu ülkelerde insanlar işgalci devletlerin dilini zorlama olmadan, doğal olarak edinmekte ve öğrenmektedir. Türkiye açısından bakıldığında yabancı dillerin öğretimiyle başka kültürlerin etkisi altında kalma ve o dili ana dili yerine kullanma düşüncesi söz konusu bile olamaz. Aşağıda tablo 1’de sömürgeciliğin bazı Afrika ülkelerinin dillerine nasıl nüfuz ettiği rakamlarla verilmiştir (Şenesen 2000:30-33). Türkiye okullarında ve üniversitelerinde, yabancı dille öğretim bu rakamlarla karşılaştırıldığında endişelerin yersiz olduğu görülecektir.

³<http://www.main-board.net/guncel-sorunlar-ve-hayat/169692-turkceye-dikkat-et-turkche-olmadan-once.html/12.10.2009>

Ülke	İngilizceyle Eğitim Yapan Üniversite Sayısı / Toplam Üniversite Sayısı	Üniversitelerde İngilizceyle Eğitim Gören Öğrenci Sayısı İle Yüzdesi
Nijerya	24 / 24	40.000 / %100
Kenya	5 / 5	40.000 / %100
Etiyopya	2 / 2	21.000 / %100

Tablo 1.Üniversitelerinden En az Birinde Yalnız İngilizce Eğitim Yapılan Ülkeler

2. TÜRKİYE'DE YABANCI DİL ÖĞRETİMİNDE YÖNTEM SORUNLARI VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Dilbilgisi-Çeviri yöntemi (Grammar-Translation Method), Düzvarım Yöntemi (Direct method), Kulak-Dil Alışkanlığı Yöntemi (Audio-lingual Method), Bilişsel Öğrenme Yaklaşımı (Cognitive-Code Method), Doğal Yöntem (Taturam Method), İletişimci Yaklaşım (Communicative Method), Seçmeli Yöntem (Eclectic Method) ve Tüm Fiziksel Tepki Yöntemi gibi farklı yabancı dil öğretim yöntemleri eskiden beri deneneğelmektedir (Deliçay 2007:63-82). Yöntem tartışmalarının hala devam ettiği günümüzde yabancı dil öğretiminin bir sanat olduğu ölçüde bir bilim olabileceği fikri kabul edildiği zaman bu konuda önemli bir mesafe kat edilecektir (Kocaman 1983:379-380). Yabancı dil öğretiminin tek bir yöntemle gerçekleştirilemeyeceği ve çok yönlü faaliyetlerle ancak amacına ulaşması söz konusudur. Bu çerçevenin temel unsurları olan motivasyon ve yöntem yanlışlıkları Türkiye'de yabancı dil öğretiminin önündeki temel sorunlardır. Bu çalışmada Türkiye'de yabancı dil öğretiminin sorunların vurgu yapılarak çözüm yolları ortaya konmaya çalışılmıştır.

2.1. Yabancı Dil Öğretimine Küçük Yaşlarda Başlanmalı

Türkiye'de eğitim dili Türkçe'dir, okul öncesi eğitimden itibaren Türkiye'de çocuklar anadillerinde eğitim görmelidirler. Türkiye'de okullarda çocuklar tüm dersleri Türkçe öğrenmelidirler. Türkiye okullarında iki dilli eğitim asla düşünülemez. Çünkü bu durum çocukların anadili bilincinin gelişmesini engeller. Ancak başka bir dil, yabancı dil şeklinde öğretilir. Bu bakımdan iki dilli eğitim ve yabancı dil eğitimi birbirine karıştırılmamalıdır. Yabancı dil eğitimi denince aklı iki dilli eğitim veya yabancı dilde eğitim gelmemelidir.

Yabancı dil öğretimine, edinimine küçük yaşlarda başlanmalıdır. Çünkü dil bilimciler ve eğitimciler küçük yaşta yabancı dil öğretiminin çocuğun bilişsel gelişimine katkıda bulunacağını belirtmektedirler. Anadil edinimi süresince öğrenilen yabancı dil çocuğun sadece hedef dil becerileri geliştirmesini, sağlamaz aynı zamanda anadilindeki edinim sürecini de hızlandırır (İlter ve Er 2007:21-22).

Türkiye’de konuyla ilgili yeni adımlar atılmaya başlanmıştır. Ancak öğretim metodu olarak çocukların ilgisini çekecek yaklaşımlar hala ortaya konamadığından yeni bir dil öğrenimine, edinimine erken yaşta çocuklar veda etmektedirler.

Çocukların, yetişkinlere göre ikinci bir dili daha kolay, çabuk öğrenebildikleri ve sezgisel bir dil kabiliyetine sahip oldukları fikri yaygındır. Amerika’ya göç eden çocuklar üzerinde yapılan bir araştırmaya göre 1-6 yaş arasındaki çocukların %68’inin dili aksansız konuştuğu tespit edilmiştir. 10-13 yaş arasındaki çocukların ise %7’sinin aksansız konuştuğu saptanmıştır. 3-7 yaş arası çocukların edinilen dilin daha çok fonetik özellikleri üzerinde durdukları görülmüştür. Okul öncesi çocuklar edinilen ikinci dili daha doğru telaffuz ederek öğrenmektedirler (Tutaş 2000b:365-367). Bu sebeple iyi bir yabancı dil eğitimine erken yaşlarda başlanmalıdır.

Çok dilli ortamlarda çocuklar öz kültürlerini algılamada zorlanabilirler. Ancak Almanya’da yaşayan Türk vatandaşlarının çocukları, Alman okullarında ana dillerinden ve kültürlerinden uzak bir eğitim almalarına rağmen hem kültür hem de Türkçeyi öğrenme yani kültürel değerler bakımından benliklerinden çok bir şey kaybetmedikleri görülmektedir. Bu durumda Türkiye’de okula giden bir çocuğun öz kimliğini unutacak düşüncesi ile ikinci bir dili edinmesini sınırlamak tartışma konusudur. Almanya’da yetişen ve birden çok dili konuşan Türk çocuklarının öz güvenleri, Türkiye’de büyüyen ve sadece ana dilini konuşabilen çocukların özgüvenlerinden yüksek olduğu dikkatlerden kaçmamaktadır.

Bir çocuk uygun ortam oluştuğunda aynı anda birçok dili edinebilir. Kişisel gelişimci Melih Arat çocukların dil edinimiyle ilgili bir araştırmasında şu bulgulara ulaşmıştır: Gelişimini izleme imkânı bulduğum bir bebek on yaşına kadar Türkçe, İngilizce ve Almancayı düzgün şekilde konuşabilecek, okuyup yazabilecek kadar öğrendi. Ana dili İngilizce olan bir dadıdan İngilizceyi, ana dilleri gibi Almanca bilen anne babasından Almancayı, Türkiye’ye geldiğinde de Türk arkadaşları ve ailenin dil bilmeyen büyükleriyle ve tabii anne babasıyla da Türkçe iletişim kurarak Türkçeyi öğrendi.⁴ Ana sınıfından itibaren çocukların yabancı bir dili edinmeye başlamaları en doğal yabancı dil öğretim metodlarından biridir.

2.2. Öğretmen ve Okulların Yanlış Uygulamaları

Türkiye’de bireylerin yabancı dil öğrenememelerinin sebeplerinden biri de uygulanan yanlış metodlar sebebiyle bireylerin motivelerini yitirmeleridir. Yabancı dilin, gramer konuları temel alınarak öğretilmesi Türkiye’de yabancı dil öğrenenlerde psikolojik olarak belli kalıtsal ön yargıların oluşmasına sebep olmuştur. Bu önyargılar nesilden nesile aktarılmakta ve bireyler yabancı dil öğrenimini daha başlamadan bırakmaktadırlar. İnsanlar kendi ana dillerinin gramerini öğrenirken bile isteksizlik gösterdikleri halde bir yabancı dili bu yöntemle

⁴<http://www.turkceogretimi.com/dil-ogretim-yontemleri/bir-cocuk-kolayca-nasil-yabanci-dil-ogrenir.html>./20.09.2009

öğrenmeye çalışmaları doğru değildir. Türkiye’de bu yöntemle İngilizce öğrenen kuşaklar, yabancı dil öğrenmekten çekinir hale gelmiştir. Hâlbuki yabancı dil öğretimi bir çocuğun ana dilini nasıl öğrendiği taklit edilerek yapılmalıdır. Yabancı dil öğrenen bireyler aynen ana dilin öğrenilmesinde olduğu gibi, duyarak, görerek ve tekrar ederek öğrenmek durumundadırlar (Sunel 1989:140).

Yabancı dil öğretiminde en önemli işlevi üzerinde bulunduran eğitimcilerin ders içinde ve hatta dışında (koridorda, bahçede) öğrettikleri dili kullanmamaları, öğrencileri motivasyon kaybına uğratmaktadır. Türkiye’de özel eğitim kurumlarını inceleyenler bilirler ki öğrencilerin İngilizceleri, telaffuzları gerçekten iyi derecededir. Çünkü öğrencilerin İngilizce iletişim kurabilecekleri her fırsatı değerlendirdikleri, dikkatleri çekmektedir. Teneffüs aralarında İngilizce öğretmenleriyle İngilizce iletişim kurmaları önemli bir tespittir. Yabancı dil öğreten eğitimciler gramer konularına hâkim oldukları kadar pratikte öğrettikleri dili konuşamaktadırlar. Türkiye’de ezbere dayalı yabancı dil öğretim yönteminden vazgeçilmelidir. Orta öğretimde ve üniversitelerde halen geçerli olan bu metot terk edilmeli ve çağdaş yeni yöntemler kullanmak gerekmektedir (Tokdemir 2000:524).

Türkiye’de uygulanan yabancı dil öğretim programları okullara, üniversitelere, kurslara vb. göre değişmekte olup bir birlik yoktur. Bundan dolayı orta öğretim kurumlarında uygulanan farklı programla yürütülen yabancı dil öğretimi yüksek öğretimin beklentilerine uygun olup olmadığı tartışma konusudur. Bu durumda orta öğretim ile yüksek öğretim arasındaki iletişim kopukluğu nedeniyle ulusal düzeyde bir yabancı dil eğitim politikası belirlenmemektedir. Böyle bir politikanın belirlenmesi ve uygulanması öğretimin etkinliği açısından gerekli olmasına rağmen gerçekleştirilememiştir (Demirel 1978: 46-50).

Özel üniversite, ortaöğretim ve ilköğretim kurumları yabancı dil öğretimi problemini belli ölçüde çözmüşlerdir. Ekonomik imkânlara sahip bu kurumlar yabancı dil öğretimini, yurt dışından öğretmen getirmek (anadili İngilizce olan) suretiyle yapmaktadırlar. Yabancı biriyle iletişim kurmak öğrencilerin ilgi duydukları bir durumdur. Öğrencilerin ana dili İngilizce olan biriyle iletişim kurmaları, onunla birkaç cümle konuşmaları onları pozitif yönde motive etmektedir. Özel kurumların öğrencilere yaz tatilinde öğrendikleri dilin ülkesinde pratik amaçlı geziler düzenliyor olmaları, dil öğretimi açısından önemli bir yaklaşımdır.

Etkili ve yaygın yabancı dil öğretim yöntemlerinden bir diğeri ise öğrenilen dilin ülkesinde yaşamakla sağlanmaktadır. Gerçek ortamda öğrenilen dil edinildiği için kalıcıdır. Sokakta, pazarda, toplu taşıma araçlarında yani doğal ortamda şuaarsuzca dil edinilmektedir. Bu tür yabancı dil öğrenme etkinlikleri önceden tespit edilen bir ailenin yanında kalma ya da okullar arası öğrenci değişimi yapılarak gerçekleştirilir. Yurt dışında yüksek lisans ve doktora yapan akademisyenler de bu yolla akademik yabancı dili öğrenmektedirler. Ayrıca özel danışmanlık kurumları

yurt dışındaki yabancı dil kurslarına belli periyotlarla öğrenci göndererek yabancı dil öğrenmek isteyenlere yardımcı olmaktadır.

Türkiye’de yabancı dil öğretimi etkinliklerinin sonuçsuz kalmasına yol açan bir diğer önemli faktör de bireylerin ana dillerinin yapısını bilmemeleridir. Çünkü kendi ana dilini iyi bilmeyenlerin başka dilleri öğrenmesi kolay değildir. İnsanlar bir yabancı dili öğrenmek istiyorlarsa, öncelikle ana dillerinin dilbilgisi kurallarına kısmen hâkim olmalıdırlar. Duygu ve düşüncelerin başkalarına aktarılabilmesi, okunulan bir şeyin anlaşılabilmesi ve doğru düşünebilmek dili kullanma becerisine bağlıdır (İşeri 1996:21-27). Bu duruma başka bir açıdan bakıldığında “Bir yabancı dili bilmeyen, kendi dilini de tam olarak bilemez”. (Goethe)

Bireylere tek bir öğretim metoduyla yabancı dil öğretmek yerine, onların farklı öğretim metotlarına karşı tercih ve motivasyonlarının da farklı olabileceğini göz önüne alarak yabancı dil öğretim yöntemini buna göre uyarlamak ülkemizdeki yabancı dil öğretimini daha verimli hale getirecektir (Kabadayı 2003: 56).

2.3. Teknoloji Tabanlı Yabancı Dil Öğretimi

Günümüzde hızla gelişen teknoloji, insanların bireysel ve toplumsal düzeyde yakın ilişkiler kurmalarına olanak sağlamış, böylece yabancı dil öğrenimi için öteden beri duyulan gereksinme eskiye oranla alışılmış ölçülerin çok üstünde bir artış göstermiştir (Sebüktekin 1973:95). Sistemli olarak yaklaşık iki asırdır Türkiye’de yabancı dil öğretimi üzerinde çalışmalar yapılmaktadır. Türkiye’de politik olarak iktidar değişiklikleriyle birlikte değişik yabancı dil öğretim yöntemleri denenmiştir. Fakat ortaöğretimden başlayarak yükseköğretimin sonuna kadar devam eden yabancı dil öğretiminden geçen öğrenci, ne yazık ki hedeflenen düzeyde yabancı dili bilememektedir. Yabancı dil öğretiminde yapılan metot hataları sık sık yeni arayışları, çözüm yollarını gündeme getirmektedir (Çelebi 2006:286).

Eski Türkçede “Yek lisan yek beşer; dü lisan dü beşer” yeni Türkçesiyle “Bir dil bir insan iki dil iki insan” sözcüğü geçmişten beri yabancı bir dil bilmenin önemini özetlemektedir. Bu durumun farkında olan yabancı dil öğretim sektörü, yabancı dili kolay öğretecek metotlar ve eğitim teknolojileri üzerine yoğunlaşmıştır. Teknolojiyle yabancı dil öğretimi ticari bir kazanç yolu haline gelmiş ve bu alanda ciddi yatırımlar yapılmıştır. Çağımızda tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’de de yabancı dil öğretimi teknoloji destekli yöntemlerle yapılmalıdır.

Dünyada uygulanan yaygın teknoloji tabanlı yabancı dil öğretim ve edinim faaliyetleri incelendiğinde Bosna Hersek modeli dikkatleri çekmektedir. Bosna Hersek televizyonlarında filmler orijinal diliyle yayınlanmakta ve Boşnakçası altyazı olarak geçmektedir. Bosna Hersek televizyonlarında dublajlı film bulunmamaktadır. Boşnaklar filmleri (genellikle İngilizce) orijinal sesleriyle dinlerken Boşnakça altyazılı olarak okumaktalar ve bunun neticesinde Bosna Hersek sokaklarında herkes mutlaka İngilizce bir şeyler konuşabilmektedir. Problemin çözümüne bu açıdan bakıldığında televizyon başında uzun süre kalan

bir toplum olduğumuz gerçeği ortadadır. Bu durum bir zaman öldürme ya da zihni tembelleştirme yerine faydalı bir işe çevrilebilir. Ayrıca dublaj için harcanan enerji ve para kaybı ortadan kalkacak, üstelik zararlarından dolayı sıkça şikâyet edilen teknolojinin (televizyon) sunmuş olduğu olanaklardan olumlu bir şekilde faydalanılmış olunacaktır. Bu bir zorunluluk, politika haline getirildiği takdirde insanlar doğal olarak televizyondan dinlediği orijinal İngilizce kelime ve cümleleri öğrenecektir. Bu şekilde öğrendiği basit cümleleri bir iki defa kullanma fırsatı bulduğunda ise cesareti artacak, motive olacak ve bir yabancı dili öğrenebileceğine insanlar kendini inandıracaktır.

Türkiye’de örgün eğitim bağlamında okullarda veya kurslarda televizyon yayınları orijinal dilinde (İngilizce olabilir) ve anadili altyazı olarak verilerek bireylerin yabancı dil pratikleri geliştirilebilir. Formal eğitim çerçevesinde bu yöntemle çocukların yabancı bir dili öğrenmeleri, edinmeleri daha kolay ve hızlı gerçekleşecektir. Çünkü çocuklar anadillerini çevrelerinden duydukları sesleri taklit ederek edinirler. Türkiye’de uzun süre televizyon seyreden çocuklar, televizyondan işitecekleri yabancı sözcük ve cümleleri zamanla bir alışkanlık haline getireceklerdir. İkinci dil edinenler örgün eğitimle ilişkilendirilerek izleyecekleri TV programları, evde veya arabada dinleyecekleri radyo kanalları, okuyacakları gazeteler, dergi veya kitaplar, seyredecekleri sinema filmleri hedef dil üzerine yoğunlaştırılmalıdır (Vahapoğlu 2009:145).

Teknolojiyle birlikte değişen dünyada dil öğretimi de bu değişimden etkilenmiştir. Okula veya bir kursa gitmeden de insanlar yabancı dil öğrenme yoluna başvurumaktadırlar. Bilgisayar üzerinden hazırlanmış yabancı dil öğretim programları özellikle gençlerin ilgisini çekmektedir. Bilgisayar ortamında yabancı dil öğretimine yönelik görsel ve işitsel programlar geliştirilmiştir. Ancak bilgisayar ortamında hazırlanan dil öğretim programları doğal konuşma ortamındaki faydayı sağlayamamaktadır. Dil de canlı bir varlığa benzer. Doğal ortamlarda öğrenilir, edinilir. Teknolojik araçlar tek başına yabancı dil öğrenmede yeterli olamaz ancak yardımcı olabilir. Teknoloji tabanlı yabancı dil öğretim programları ve yardımcı ders araçları Türkiye’de istenilen düzeyde değildir.

Yabancı dil öğretiminde uygulanan metotların bireyin gereksinimlerine göre planlanmaması Türkiye’de yapılan yabancı dil öğretimi bireylerin gereksinimleri dikkate alınarak yapılmamaktadır. Başkan, (2006:5) bireylerin kendi öznel koşulları ve gereksinimleri doğrultusunda farklı becerilere ağırlık verilerek yabancı dil programlarının hazırlanması gerektiğini savunur. Bu anlamda yabancı dil öğretiminde, öğrencilerin ilgi ve merakları dikkate alınmalıdır. Öğrenciler neden yabancı bir dili öğrendiklerinin farkında olmalıdırlar. Yabancı dil öğretimi amaca yönelik olmalıdır, örneğin kişi mühendis olacaksa alanıyla ilgili konulara ulaşabilecek kadar İngilizce öğrenmelidir. Öğrencilere öğrendiklerini uygulayacak ortamlar sağlanmalıdır. Ders malzemeleri fiyatına ya da yurtdışından geliyor oluşuna değil, öğrencilerin ihtiyacını karşılama değerine göre edinilmelidir. Kişi ancak o zaman yabancı dilin bir amaç değil araç olduğunun farkına varacaktır

(Özdemir 2006: 28-35). Öğrenmeyle ilgili tüm faaliyetlerde olduğu gibi yabancı dil öğretiminde de öğrenciler kişisel seçimlere dayanan öğrenme stratejileri kullanmaktadırlar (Saydı 2007:128).

Yetişkinler eğer bir ihtiyaçtan kaynaklanıyorsa yabancı bir dili öğrenmeye daha azimli ve sabırlıdırlar. Toplumunun vazgeçilmez siyasal, kültürel ve ekonomik erk sahipleri, en azından kendi alanlarıyla ilgili bilimsel, teknolojik ve kültürel gelişmeleri izlemek, küresel anlamda dünyada olup biten gelişmeleri zamanında fark etmek ve şartların gereğini yaparak saygınlıklarını korumak için çok açık bir şekilde yabancı dillere gereksinim duymaktadırlar. Dünyanın en iyi dil okuluna gitmek, çok yetenekli özel öğretmenlerden ders almak bile eğer bu işi öğrenmek için gereken sabır, kararlılık ve çaba gösterilmezse herhangi bir yabancı dilin öğrenilmesini sağlayamaz (Yolcu 2002: 21). Bundan dolayı irade ve sabır gösterenler yabancı dil öğreniminde başarılı olmaktadır.

SONUÇ

Türkiye’de yabancı dil öğretiminde uygulanan mevcut programlar, yabancı dil öğreticilerinin kullanmış oldukları yöntemler, kullanılan araçlar ve ekonomik boyutu düşünüldüğünde yabancı dil eğitiminde arzu edilen sonuç henüz yakalanamıştır. Ancak bununla birlikte yabancı dillerin öğretimine yönelik ortaya konan yeni ve sonuç alınan programlar da uygulanmaya başlanmıştır.

Türkiye’de bireyler teknoloji tabanlı dil öğretim metotlarıyla yabancı dil öğrenmeye özendirilmelidir. Çünkü teknolojik eğitim araçları yabancı dil öğrenmeyi de kolaylaştırmıştır. Teknolojinin en önemli iletişim vasıtası televizyon günlük hayatın ayrılmaz bir parçası haline gelmiştir. Yabancı dillerde yayın yapan TV, radyo yayınlarına ulaşmak bir tuşa dokunmak kadar insanlara yakın. Sadece bu yayınların takip edilmesi bile başlı başına bir dili öğrenebilmek için insanları motive edebilir.

Türkiye üniversitelerinde uygulanan yabancı dil öğretimine yönelik programlardan istenilen dönüt alınamamıştır. İngilizce Öğretmenliği, İngiliz Dili ve Edebiyatı gibi benzer bölümleri öğretmen olmak veya İngiliz edebiyatını öğrenmek istemeyenler tercih etmeyeceklerdir. Yabancı dili tercümanlık, ticaret, turizm, spor vb. iş alanları için öğrenmek isteyenler doğal olarak özel kursları tercih etmektedirler. Bu sebeple Türkiye üniversitelerinde başka amaçlarla yabancı bir dili öğrenmek isteyenler için *Yabancı Diller Fakültesi* açılmalıdır. İnsanlar yabancı dili ne sebeple öğrenmek istiyorlarsa o alana yönlendirilmelidir. İlk iki yıl temel ortak dersler, üç ve dördüncü sınıflarda ise ilgilendikleri alana yönelik dersler verilmelidir.

Türkiye’de yabancı dil öğretimine temel sorun teşkil eden motivasyon-metot problemleri ve çözüm yolları taranan literatür ışığında açıklanmaya çalışılmıştır. Bu konuyla ilgili yapılacak bilimsel araştırmalar hala devam etmekte olan sorunun çözümüne katkı sağlayacaktır. Sorun teşkil eden konular her ne kadar motivasyon ve yöntem olarak iki farklı başlık olsa da birbiriyle sıkı bir ilişkisi

olduğu anlaşılmıştır. Gelecek araştırmalarda bu durum dikkate alınmalıdır. Türkiye’de yabancı dilde oğretim yapan bireylere, kurumlara ve yabancı dil oğretimi programı geliştirenlere bu çalışmanın önemli katkılar sağlayacağı umulmaktadır.

KAYNAKLAR

- ALAN, Y. (1994), “Lisan ve İnsan”, *Sızıntı Dergisi*, Sayı 185, 5.
- BAŞKAN, Ö. (2006). *Yabancı Dil Öğretimi İlkeler ve çözümler*. İstanbul: Multilingual Yayınları.
- BAYRAM, Z. (1996). *niversite Öncesi Yabancı Dil Öğretimi*. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı 23, 211.
- ÇELEBİ, M. D. (2006), “Türkiye’de Anadili Eğitimi ve Yabancı Dil Öğretimi”, *Erciyes Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı 21, 286.
- ÇİFTÇİ, M. (2003), “Dil ve Edebiyat Öğretiminde Zaman Haritası”, *Türklük Bilimi Araştırmaları (TÜBAR)*, Sayı XIII, 73
- DELİÇAY, T. (2007). “Yabancılara Arapça Öğretiminde Mısır Modeli”. *Fırat . İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Yıl 12, Sayı 1, 63-82.
- DEMİREL, Ö. (1978), “Yabancı Dil Öğretimi ve Tam Öğrenme”, *Eğitim ve Bilim*, Sayı 14, 46-50.
- EKMEKÇİ, F. Ö. (1983a), “Yabancı Dil Eğitimi Kavram ve Kapsamı”, *Türk Dili Dil Öğretimi Özel Sayısı*, C:XLVII, 113
- EKMEKÇİ, F. Ö. (1983b), “Yabancı Dil Eğitimi Kavram ve Kapsamı”, *Türk Dili Dil Öğretimi Özel Sayısı*, C:XLVII, 111
- ERGİN, M. (1997), *niversiteler İçin Türk Dili*, İstanbul: Bayrak basım/yayım/tanıtım.
- İLTER, B., Er, S. (2007), “Erken Yaşta Yabancı Dil Öğretimi zerine Veli ve Öğretmen Görüşleri”, *Kastamonu Eğitim Dergisi*, Yıl 15, Sayı 1, 21-30.
- İŞERİ, K. (1996), “Dilin Kazanımı ve Yabancı Dil Öğretimi”, *Dil Dergisi*, Sayı 43, 21-27.
- KABADAYI, A. (2003), “Öğrenci-Merkezli Yabancı Dil Öğretim Modeli Tercih Ölçeği”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı 5, 56

- KOCAMAN, A. (1983), “Yabancı Dil Öğretiminde Yeni Yönelimler”, *Türk Dili, Dil Öğretim Özel Sayısı Temmuz-Ağustos*, 379-380.
- ONAN, B. (2003), “Divanü Lûgat-it Türk’ün Dil Öğretim Yöntemleri ve Dünya Filolojisine Katkıları Bakımından Bir Değerlendirmesi”, *Türklük Bilimi Araştırmaları (TÜBAR)*, Sayı XIII, 436-442
- ÖZDEMİR, E. A. (2006), “Türkiye’de İngilizce Öğreniminin Yaygınlaşmasının Nedenleri”, *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Sayı 1, 28-35.
- SEBÜKTEKİN, H. (1973), “Yabancı Dil Öğretiminde Yöntem”, *Boğaziçi Üniversitesi Dergisi*, s.95.
- SAYDI, T. N. (2007). *Yabancı Dil Öğrenmede Başarı Şifreleri: Öğrenme Stratejileri*. İstanbul: Bilişim Yayınevi.
- ŞENESEN, Ü.(2001), “Başka ülkelerde İngilizce dilinde öğretim”, *Bütün Dünya*, Sayı 4, 30-33.
- SUNEL, A. H. (1989), “Yabancı Dil Öğretiminde Metot Sorunu”, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Sayı 4, 140.
- ŞAHİN, Y. (2007), “Yabancı Dil Öğretiminin Eğitimsel ve Dilbilimsel Temelleri”, *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı 22, 468.
- TARCAN, A. (2004). *Yabancı Dil Öğretim Teknikleri*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- TOK, H. (2007), “Öğretmen Adayların Kullandıkları Yabancı Dil Öğrenme Stratejileri”, *Doğu Anadolu Bölgesi Araştırmaları*, İnönü Üniversitesi Yabancı Diller Bölümü: Elazığ.
- TOKDEMİR, A. (2000), “Yabancı Dil Öğrenmede Yaş Faktörü”, *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı 6, 524.
- TUTAŞ, N. (2000a), “Yabancı Dil Öğrenmede Yaş Faktörü”, *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı 6, 368.
- TUTAŞ, N. (2000b), “Yabancı Dil Öğrenmede Yaş Faktörü”, *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı 6, 365-367.
- VAHAPOĞLU, E. (2009). *Yabancı Dil Öğrenme Yolları*. İstanbul: Alfa Yayınları.
- YOLCU, M. (2002), “Yabancı Dil Öğrenimi”, *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, Yıl 2, Sayı 3, 21.